

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2016» атты
XI Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XI Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2016»

PROCEEDINGS
of the XI International Scientific Conference
for students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION - 2016»

2016 жыл 14 сәуір
Астана

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2016»
атты XI Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XI Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2016»**

**PROCEEDINGS
of the XI International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2016»**

2016 жыл 14 сәуір

Астана

ӘӨЖ 001:37(063)

КБЖ 72:74

Ғ 96

Ғ96 «Ғылым және білім – 2016» атты студенттер мен жас ғалымдардың XI Халық. ғыл. конф. = XI Межд. науч. конф. студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2016» = The XI International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2016» . – Астана: <http://www.enu.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2016. – б. (қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-764-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

ӘӨЖ 001:37(063)

КБЖ 72:74

ISBN 978-9965-31-764-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2016

қалыптасты.Тек стратегиялық бағдарламаны тыңғылықты жүзеге асыру қажет. Инвестициялар еліміздіңәлеуметтік-экономикалық жағдайына сапалық және сандық өзгерістер әкелетіні сөзсіз. Бұл бізге бәсекеге қабілетті экономикасы озық дамыған мемлекеттер қатарынан көрінуге мүмкіндік туғызады деген ойдамыз.

Қолданылған әдебиеттер

1. ҚР Президентінің 19.03.10ж. № 958 Жарлығымен бекітілген ҚР үдемелі индустриялық-инновациялық дамуының 2010-2014 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. – Астана, 2010ж.
2. ҚР Президентінің Қазақстан халқына арналған Жолдауы «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту-Қазақстан дамуының басты бағыты» //Жетісу, 2012.
3. Баймұратов Ө. Инвестициялар мен инновациялар: сызықсыз синтез. 3-том. Таңдамалы ғылыми еңбектер, Алматы: БИС, 2005.
4. Қазақстан Республикасы Статистика жөніндегі агенттігі, 2006 -№1.
5. Қазақстанның экономикасын реформалау. — М.Б. Кенжегозинның редакциялығымен Алматы, 1997.
6. Айсағалиева С.С. Қазақстан Республикасындағы инвестициялық қызметті талдау // Экономика және статистика, 2006, №1-2.
7. Қазақстан Республикасы Статистика жөніндегі агенттігі, 2011-2015 -№1.
8. Алматы облысындағы инвестициялық жобаларды іске асыру. Алматы облысының Статистика басқармасы.Талдықорған, 2012.

ӘӨЖ 334.027

МЕМЛЕКЕТ ПЕН БИЗНЕСТІҢ ӘРІПТЕСТІГІ: НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ МЕН ДАМУ ӘЛЕУЕТІ

Умарбекова Айгерим Жумагельдиевна

umarbekova_azh@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің магистранты

Ғылыми жетекші – Сейтхожина Д.А.

Қазақстан Республикасының Президенті Н.Назарбаев өзінің «Қазақстан – 2050» Стратегиясы - қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Жолдауында Қазақстанның жаңа саяси бағыттарының бірі «ұлттық экономикамыздың жетекші күші – кәсіпкерлікті жан-жақты қолдау» екендігін айта отырып, «мемлекеттік-жекеменшік әріптестігі принципіне негізделген сенімді диалог құру үшін бизнесті топтастыруды жалғастыру керек, ол бұл жаңа стратегияны іске асыруда кең ауқымды және барлық кәсіпкерлердің тартылуы міндетін шешіп береді» деп көрсеткен болатын. Кәсіпкерлікке аса ірі жауапкершілік артылған. Мәселен, «халықаралық тәжірибені сараптау нәтижесінде кәсіпкерлерді палаталарға топтау экономиканың тиімділігінің ең негізгі факторы, мұндай қадам жүзеге асқан тұста «мықты бизнес, мықты мемлекет» ұстанымы іске асырылады» делінген Жолдауда [1]. Тәжірибе көрсеткендей экономикалық жүйе өздігінен дамымайды, қоғаммен біте қайнасады. Қоғам мүддесін және тұрақтылығын қорғауда мемлекеттің маңызы зор. Қоғамның экономикалық бағытының дамуы жекелеген кәсіпкерлер немесе корпорация мүдделерімен сәйкес келмеуі мүмкін. Бұл тұрғыда Жолдауда ортақ мәмілеге келіп, мемлекет пен бизнестің әріптестігі негізінде мүдделерді тоғыстыру қарастырылған. Осыған байланысты мемлекет пен жеке меншік сектордың өзара үйлесімділігін қамтамасыз ету, тиімді әріптестік қатынастарды дамыту және ірі инфрақұрылымдық жобаларды жүзеге асыру кезінде мемлекет пен бизнестің өзара әрекеттестігін дамыту мен жетілдіру қазіргі кездегі өзекті мәселелердің бірі болып отыр.

Мемлекеттік-жеке меншік әріптестік механизмін қолдану арқылы мемлекет халыққа қызмет көрсету функциясын ғана емес, сондай-ақ тәуекел мен жауапкершіліктің бір бөлігін жеке бизнеске өткізіп береді. Мұндай механизмді іске асыру арқылы бюджет ауыртпалығын төмендетуге, бизнестің мемлекеттік активтерді басқаруға қатысуына, жаңа инвестиция көздерін тартуға және мемлекет пен бизнестің өзара әрекеттестігінің ұтымды үлгісін енгізуге қол жеткізіледі. Сондықтан, мемлекет пен жеке меншік бизнестің өзара функционалды әрекетін жетілдіруге деген қажеттілік «мемлекеттік-жеке меншік әріптестіктің» түрлі аспектілерін ғылыми тұрғыда зерттеуді талап етеді.

Жалпы мағынасында, «бизнес пен мемлекеттің серіктестігі» ұғымы, мемлекет пен жеке меншік сектор арасындағы қоғамдық маңызы бар мақсаттарға қол жеткізу жолындағы келісімшарттық сипаттағы институтталған ұзақ мерзімді қатынастар жүйесіне жатқызылады. Мұндай мақсаттарға мысал ретінде, инфрақұрылымдарды модернизациялауды немесе қызмет көрсету сапасын жақсартуды алуға болады. Алайда, іс жүзінде, «серіктестіктің» бір-бірінен мақсаттық бағдары, қызметі, ауқымы, схемасы, шарттары, қатысушылары және басқа да белгілерімен өзгешеленетін ерекшеліктері бар. Сонымен қатар, БМС мәнін ашуда «теориялық» және «эмпирикалық» ұстанымдар арасындағы айқын өзгешеліктер байқалады. Бұл өзгешеліктер жеке зерттеушілердің, халықаралық ұйымдардың, ұлттық заңнамалардың түрліше тұжырымдалуынан көрініс табады [2, 21-236].

«Бизнес пен мемлекеттің серіктестігі» ұғымына бірнеше тұрғыда берілген анықтамаларға тоқталып кететін болсақ, олар:

Бизнес пен мемлекеттің серіктестігі – теориялық-әдіснамалық бағыттың аясында, ұлттық экономиканың мемлекеттік секторының инфрақұрылымдық дамуы саласындағы міндеттерді бірлесе шешу үшін жеке меншік секторды тартуға байланысты мемлекет пен бизнестің ұзақ мерзімдік экономикалық қатынастар жүйесі.

Бизнес пен мемлекеттің серіктестігі – ғылыми-тәжірибелік бағыттың аясында, дәстүрлі түрде мемлекеттің қарауында болып келетін салалардағы мемлекет пен бизнестің өзара әрекеттестігінің ұзақ мерзімдік келісімшарттық формалары мен әдістерінің жиынтығы.

Бизнес пен мемлекеттің серіктестігі – қоғамдық-саяси бағыттың аясында, қоғамның ұзақ мерзімдік дамуының ортақ (бірлескен) мақсаттарына қол жеткізу үшін мемлекеттік және корпоративтік саясаттың құралдарының көмегімен (қаржылық, өндірістік, ақпараттық, еңбек) біріктіру негізіндегі қоғам, мемлекет және бизнестің институтталған альянсы.

Бұның барлығы жалпыға ортақ қабылданған бизнес пен мемлекеттің серіктестігі ұғымының азды-көпті анықталған нақты мәндік тұжырымы әлі де болса бір ізге түсе қойылмағандығын көрсетеді. Сондықтан да, бұл мәселе қазіргі күні ғылыми-тәжірибелік сипаттағы өзекті міндет болып табылады.

Ескеретін жағдай, бизнес пен мемлекеттің серіктестігінің әрбір анықтамасында оның белгілі бір танымдық тұрғыдағы аспектілеріне назар аударылады. Себебі, зерттеулер түрлі ғылыми әдістер бойынша жүргізіліп, аталған құбылысқа түрлі көзқарастарды көрсетеді. Мысалы, бизнес пен мемлекеттің серіктестігі анықтамасының негізгі аспектісіне «...мемлекет пен жеке меншік сектордың арасындағы келісімшарттарға, тәуекелдерге және артықшылықтарға негізделген қарым-қатынас» немесе «...жеке сектор ұйымдары мен мемлекет арасындағы қоғамдық қызмет түрлерін өндіру және ұсыну бойынша ынтымақтасқан ұзақ мерзімдік қарым-қатынастары» жатады [1; 3, 1476].

Аталған пікірлердің әралуандылығынан шығатыны, кейбір ғалымдар бизнес пен мемлекеттің серіктестігіне нақты концептуалды анықтама берудің еш қажеті жоқ, себебі қоғамдық мұқтаждық үшін бизнес пен мемлекеттің серіктестігі мемлекет пен жеке меншік сектор арасындағы кез келген бірлескен экономикалық әрекет деп ұғыну жеткілікті делінеді [4, 416].

Мысалға, Э.Сава бизнес пен мемлекеттің серіктестігіне келесілерді жатқызады:

1) тауарларды (қызмет көрсетулерді) өндіру (ұсыну) үшін мемлекет пен жеке меншік сектордың ресурстарын біріктіретін келісім-шартқа негізделген кез келген қарым-қатынастар;

2) ауқымды, көптарапты инфрақұрылымдық жобалар;

3) дамудың мақсаттарына жету үшін және халықтың өмір сүру жағдайын жақсарту үшін бизнес, билік органдары және қоғамдық ұйымдар арасындағы формалды ынтымақтастық, мұнда бизнес пен мемлекеттің серіктестігінің мәні келісімшарттарды орындаумен немесе мемлекеттік активтерді бүркемеленген жекешелендірумен байланысты болып келеді [5, 1732-1733бб.]. Бұл тұжырым Г.Ходждың пайымдауларымен ұқсап келеді.

Ресей ғалымы В.Вварнавский «Бизнес пен мемлекеттің серіктестігінің» қосарлы ұғынылуының табиғатына назар аударып, БМС-не келесідей сипаттамалар береді:

1) Бизнес пен мемлекеттің серіктестігі өзінің «кең» мағынасында мемлекет пен бизнестің ұлттық, халықаралық, аймақтық, муниципалдық деңгейлердегі әлеуметтік-экономикалық дамудың құралы ретінде қолданылатын қарым-қатынастар жүйесі;

2) Өзінің «тар» мағынасында бизнес пен мемлекеттің серіктестігі дегеніміз бұл мемлекеттік және муниципалдық меншік нысандарындағы мемлекеттік органдар мен жеке меншік компаниялардың бірлесе іске асыратын нақты жобаларының жиынтығы [6; 7].

Бұл жаңа институттың пайда болуының негізгі алғышарттарының бірқатарын атап өтуге болады, олар:

- экономиканың әлеуметтік маңызды салаларын дамытуға бюджеттік қаржының тапшылығы;

- бюджетті толықтыру үшін салықты көбейту мүмкіндігінің болмауы;

- бюджет кірістерін ұлғайту мақсатында мемлекеттің қарыз алуын шектеу;

- көрсетілетін мемлекеттік қызметтердің сапасына халықтың қанағаттанбауы.

Серіктестіктің бұл ерекше формасы әдетте «бизнес пен мемлекеттік серіктестігі» деген терминмен беріледі, ағылшын тіліндегі **«Public-Private Partnership (PPP)»** деген терминнің баламасы болып табылады. Мұндағы «public - мемлекет» сөзі үлкен мағынаны білдіреді, басқарудың ұлттық, аймақтық, жергілікті деңгейлерін біріктіретін қоғамдық биліктің жалпылама субъектісі болып саналады. Сондай-ақ, айта кету керек, «мемлекет» ұғымы бұл жағдайда білім берушілік, мәдени, медициналық және басқа да қоғамдық сектордың мемлекеттік мекемелерін біріктіруі мүмкін.

Қазіргі кезеңде, экономикалық қатынастардың мұндай институционалдық формасы ретінде бизнес пен мемлекеттің серіктестігін жүзеге асыруға кірісе отырып, Қазақстан өркениетті әлеуметтік-нарықтық қатынастарға қол жеткізуге қадам жасады. Сонымен қатар, бизнес пен мемлекеттің серіктестігі жаңадан пайда болған экономикалық механизм еместігін айта кету керек. Әлемнің 100-ден астам елдерінде қазіргі уақытта бірлескен түрлі келісімшарттар мен жобаларды жүзеге асырудан бастап, бірлескен кәсіпорындар мен біріктірілген корпорацияларды құруға дейінгі бизнес пен мемлекеттің серіктестігінің түрлі механизмдері қолданылады.

Алайда, бизнес пен мемлекеттің серіктестігінің даму жолын қазақстандық түсіндіру батыстан айтарлықтай ерекшеленеді. Қазақстанда, әдетте келесі схема іске асырылады: алдымен бизнесте қандай-да бір идеялар пайда болады, содан кейін мемлекет инфрақұрылымды жасайды, тек осыдан кейін ғана ірі инвестициялық жоба жүзеге асырылады. Батыста Public-Private Partnership бағдарламаларында басты рөлді мемлекеттің жоспары ойнайды, олар инфрақұрылымды жасау үшін және жобаны іске асыру үшін инвестициялар тартады [8].

Бизнес пен мемлекеттің серіктестігіне тән белгілерге келесілер жатады:

- серіктес тараптар мемлекеттік және сондай-ақ экономиканың жеке секторы болуы қажет;

- бизнес пен мемлекеттің серіктестігі тараптарының өзара қатынасы ресми шешімдерде, жобаларда, бағдарламаларды және т.с.с. белгіленуі керек;

- бизнес пен мемлекеттің серіктестігі тараптарының өзара қатынасы серіктестік сипатта, яғни тең құқылы сипатта болуы шарт;

- бизнес пен мемлекеттің серіктестігі тараптарының ортақ және айқындалған мақсаттары болуы тиіс;

- бизнес пен мемлекеттің серіктестігі тараптары ортақ мақсатқа қол жеткізу үшін өз салымдарын біріктіруі қажет;

- бизнес пен мемлекеттің серіктестігі тараптары алынған нәтижелерге байланысты шығындар мен қатерлерді өз араларында бөлісу керек.

Бизнес пен мемлекеттің серіктестігі институттарының қызмет ету негізінде келесі тәсілдемелер жатуы керек:

- мемлекеттік инвестициялар «мәселелік зоналар» саласына бағытталуы керек. Бұдан мемлекеттің кіріс келтіретін салаларды іздеу емес, ал жағымсыз жағдайларды түзету сияқты міндеттері айқындалады;

- мемлекеттік қолдау бағдарлы, айқын және әдеттегідей уақытша болу керек. Мемлекет мәселе шешілісімен, нарықтың сол сегментін босатуы қажет [9].

Бизнес пен мемлекеттің серіктестігі қатынастарын жүзеге асыруда бұл тәсілдемелер аталған серіктестіктің әлеуетті қауіптерінің болуына байланысты айтарлықтай маңызды, олар келесі факторлармен шарттастырылған: жемқорлық мәселесі; мемлекеттік институттарға деген қоғам сенімінің төменгі деңгейі; экономикалық шешімдерге саясаттың қатты ықпал етуі; мемлекеттік аппарат тарапынан жауапкершілік пен бақылаудың төменгі деңгейі.

Бизнес пен мемлекеттің серіктестігінің категориялық анықтамасына қарамастан, келесі қорытындылар жасауға болады:

- серіктестік мақсат емес, ал мақсатқа қол жеткізу құралы болып табылады;

- серіктестік ресурстарды өзара айырбастау және жауапкершілікті бөлісуді білдіреді, сонымен қатар ресурс деп материалдық және қарды құралдарынан басқа, интеллектуалдық ресурстар мен оларды пайдаланғаны үшін ортақ жауапкершілік түсіндіріледі;

- серіктестер жағдайды бақылаудың қандай да бір үлесінен бас тартуға дайын болуы керек;

- серіктестер арасында өзара құрмет пен сенімнің жеткілікті деңгейі керек, ол мақсаттың ортақтығын қамтамасыз етеді (алайда мақсаттардың толығымен бірігуі міндетті емес).

Жеке меншік бизнес пен мемлекеттің серіктестігін құру түрлі салалардағы күрделі мәселелерді шешу үшін қолайлы шарттарды қамтамасыз ету үшін маңызды кезең болуы мүмкін, бұл үшін тиісті нормативті актілерді қабылдау, бизнес пен мемлекеттің серіктестігі қызметін реттейтін заңнамалардың толық саласын жасауды талап етеді.

Міне сондықтан, қазіргі мемлекет нарықтық үрдістерді қолдай отырып, экономиканың халықтың тіршілігін қамтамасыз ететін салаларының дамуы және әлеуметтік прогресс туралы ойлайтын күшті институт ретінде болуы керек.

Қолданылған әдебиет:

1. «Қазақстан – 2050» Стратегиясы - қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» // <http://www.akorda.kz>
2. Серіков Р.С. «Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік-жеке меншік әріптестік: теориялық мәселелері, тенденциялары және даму перспективалары». Фил.докт. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған диссерт. авторефераты. Алматы, 2014.
3. Osborne S.P. (ed.) Public-Private Partnerships: Theory and Practice in International Perspective. – London: Routledge, 2000. – 368p.
2. William A.T. Regional Governance: Contemporary Public-Private Partnerships in the South // PhD Thesis. – Virginia University of Commonwealth, 1997. – 832p.
3. Savas E.S. Privatization and the New Public Management // Fordham Urban Law Journal/ – 2000. – Vol.28. №5.
4. Варнавский В.Г. Партнерство государство и частного сектора: формы, проекты, риски. – М.: Наука, 2005. – 178 с.
5. Варнавский В., Клименко А., Королев В. Государственно-частное партнерство. Теория и практика. – М.: ГУ ВШЭ, 2010. – 228с.

6. М.Т. Матаев. «Государственно-частное партнерство - институциональный и деловой альянс государства и бизнеса». Вестник КазНУ. Алматы, 2012.
7. Суранов С. Инвестиционное партнерство // Экономика и жизнь. - 2006. - №49. - С. 56.

УДК 338:63

РАЗВИТИЕ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ КАК СТРАТЕГИЧЕСКАЯ ЦЕЛЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ

Чижевский Владислав Сергеевич
marfin.poltava@gmail.com

магистрант специальности «Местное самоуправление» Высшего учебного заведения
Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли», Полтава, Украина
Научный руководитель – И. Козюра

Украина владеет достаточным потенциалом развития. Касается это, прежде всего, сельских территорий, находящихся в процессе системного реформирования, от результатов которого в значительной степени зависит дальнейшая судьба украинского государства. Это требует повышенного внимания к такому сложному объекту политического влияния со стороны высших органов государственной власти, а также научных учреждений.

В последние годы было принято ряд нормативно-правовых актов, целевых программ, в которых подчеркивается необходимость совершенствования управления комплексным развитием сельских территорий. Активизировались научные исследования, которые обосновывают целесообразность выделения политики развития сельских территорий в самостоятельное направление государственной политики и создание специального органа управления. Оценивая современный уровень исследования данной проблемы, следует признать необходимость перехода от отраслевого (секторального) подхода к территориальному. Настало время определения содержания и задач синтезированной политики комплексного развития сельских территорий, способной вывести их на качественно новый уровень.

Особое место села в жизни страны обусловлено реализацией важных функций, таких, как: демографические и репродуктивные, социальные и культурные, рекреационные, обеспечения продовольственной безопасности государства, общественного контроля территории. Нынешняя ситуация свидетельствует об угрожающих масштабах деструктивных тенденций в сельских районах. В результате количественная и качественная деградация демографической составляющей села и сокращение числа сельских жителей. Оптимизация положения возможна при высоком качестве новых подходов к развитию сельских районов.

Большинство ученых и государственных деятелей отступили от доминирующей в прошлом аграрной парадигмы развития, которая должна быть объединена в вопросах развития сельских территорий. Они считают, что необходимость решения сельского вопроса является многопрофильной функцией сельского хозяйства и рассматривают село как социально-экономическую подсистему общества.

Во всех государственных преобразованиях в истории человечества была задача создать социальные и экономические условия, мотивирующие людей к высокой производительности труда. Каждая историческая структура имеет свои характерные системы мотивации труда, методы и подходы в улучшении трудовой деятельности. Современный капиталистический строй выполнил свою историческую миссию, исчерпал мотивационную роль и должен быть заменен более производительными системами. Для решения этой проблемы разработана биосоциальная концепция развития социально-трудовых отношений. Отличие этой концепции от предыдущих заключается в том, что она включает в себя все основные элементы системы мотивации: потребности, мотивы, цели, «правила игры»,